

УДК 004.9:374

Гриценчук Олена Олександрівна

науковий співробітник Інформаційно-аналітичного відділу педагогічних інновацій
Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, м.Київ, Україна
gritsenchuk@iitta.gov.ua

ІНФОРМАЦІОНО-КОМУНІКАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ БЕЛЬГІЇ (ФЛАМАНДСЬКА СПІЛЬНОТА): ЗАГАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ЗМІСТУ Й ОЦІНЮВАННЯ

Анотація. У статті висвітлюється проблема формування і розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкової школи (вік 6–12 років) Королівства Бельгія (Фламандська спільнота). Подано аналіз досвіду таких національних інституцій, як Міністерство освіти і професійної підготовки Фландрії, Агенція забезпечення якості освіти і професійної підготовки, Консультативні педагогічні служби щодо загальних підходів розвитку змісту й оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкових класів Бельгії на сучасному етапі. Визначено особливості, загальні тенденції та перспективні шляхи розвитку змісту ІК-компетентності учнів і її оцінювання.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційна компетентність учнів початкової школи; Фламандська спільнота Бельгії; оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкової школи; загальна середня освіта.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Ефективне використання потенціалу інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) — актуальне питання сучасної освіти. У рамках стратегії «Європа 2020», що прийнята європейським співтовариством у 2010 році, упроваджується одна з провідних ініціатив — Цифровий порядок денний для Європи (Digital Agenda for Europe). У розділі 2.6 «Цифрова грамотність і навички» задекларовані сім напрямів розвитку суспільства, основними завданнями якого є підвищення рівня володіння навичками у галузі ІКТ, набуття і розвиток цифрової компетентності, розширення інтеграції [3]. Міжнародна освітня спільнота, впроваджуючи компетентісний підхід, забезпечуючи якісну відкриту освіту, визначила інформаційно-комунікаційну компетентність (ІК-компетентність) однією з необхідних для життя у сучасному інформаційному суспільстві [6]. Оцінювання результатів освітньої діяльності є механізмом, що забезпечує якісний рівень освітніх послуг. У Резолюції 56/6 Генеральної Асамблеї ООН (2001) підкреслюється зростання взаємозалежності світу, що викликає необхідність розглядати сучасну епоху крізь призму глобалізації. Процеси інтеграції і глобалізації, які відбуваються у світі, вимагають від педагогів вироблення загальних підходів і узгодженості спільних дій. Дослідження досвіду зарубіжних країн у цьому ракурсі стає край важливим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні підходи до стандартизації ІК-компетентності у системі загальної середньої освіти висвітлені у дослідженнях Бикова В. Ю., Богачкова Ю. М., Литвинової С. Г., Овчарук О. В., Спіріна О. М., Хуторського А. В. та ін. Аспекти теорії і практики оцінювання рівня навчальних досягнень учнів у галузі ІКТ ґрунтовно розглядалися у роботах Бикова В. Ю., Жука Ю. О., Лапінського В. В., Морзе Н. В., Кузьминської О. Г., Овчарук О. В. та ін. Проблеми розвитку ІК-компетентності учнів початкової школи присвячені праці Бібік Н. М., Байбари Т. М., Вашуленка М. С., Коваль Н. С., Листопад Н. П., Савченко О. Я., Сухомлинської О. В. та ін. Деякі аспекти досвіду освіти Бельгії

вивчалися такими вітчизняними науковцями-компаративістами як Закаулова Ю. В., Кучай Т. П., Лавриченко Н. М., Локшина О. І., Першукової О. О., Процько Є. С. та ін. Питання розвитку ІК-компетентності висвітлені у роботах зарубіжних дослідників Альберта К. Букхорста, Й. Гріесбаума, Р. Кухлена, Дж. Фрайлон та Дж. Ейнлі. Дослідженням проблем розвитку й оцінювання ІК-компетентності учнів займаються такі бельгійські науковці, як Й. ван Браак, Дж. Елен, А. Сіннаєві, Дж. Коларіут, Дж. Тондеур, М. Еверс та ін. Питання вивчення досвіду теорії і практики розвитку й оцінювання ІК-компетентності учнів Бельгії потребують більш детального вивчення.

Мета статті. Метою статті є аналіз проблеми інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкової ланки (6–12 років) загальної середньої освіти Фламандської спільноти Королівства Бельгія на сучасному етапі, з'ясування загальних підходів, особливостей та перспектив розвитку змісту й оцінювання ІК-компетентності учнів.

2. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження проводилось у рамках науково-дослідної роботи «Оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності суб'єктів навчального процесу системи загальної середньої освіти в умовах інтеграції України до європейського освітнього простору» Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. Основні методи, що застосовані у дослідженні: аналіз науково-педагогічної літератури, нормативно-правових міжнародних та вітчизняних документів з проблеми розвитку і оцінювання ІК-компетентності учнів початкової школи у Королівстві Бельгія; дослідження й узагальнення педагогічного досвіду.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Серед країн Європи, які беруть активну участь у процесах міжнародного співробітництва і розвитку, Королівство Бельгія відіграє активну роль. Бельгія є одним із засновників Європейського Союзу (ЄС) і Європейського Валютного Союзу. Столиця Бельгії — Брюссель, також обрана столицею ЄС, де розміщуються його найважливіші інституції: Європейський Парламент, Рада Європейського Союзу, Європейська Комісія, Рада Європи, Інформаційний центр ООН, штаб-квартира НАТО та багато інших. Королівство Бельгія з його національною, культурною і мовною різноманітністю побудоване на засадах рівності і демократії. У результаті конституційної реформи з 1993 року Бельгія як федерація є об'єднанням трьох адміністративних регіонів: Брюссельського, Валлонського і Фламандського, та має у своєму складі три культурних спільноти: Фламандськомовну, Французькомовну та Німецькомовну. Освітня галузь підпорядковується спільнотам. Міністерство освіти і професійної підготовки Фландрії (Vlaams ministerie van Onderwijs en Vorming <http://www.ond.vlaanderen.be/>) визначає освітню політику Фламандської спільноти й опікується питаннями освіти. На федеральному загальнодержавному рівні вирішуються загальні питання, а саме: встановлюються терміни обов'язкової освіти (дошкільної, початкової, середньої), визначаються початок і кінець навчального року, декларуються мінімально необхідні критерії сертифікації дипломів про освіту, регулюються деякі фінансові питання. Початкову освіту (*Lager Onderwijs*) діти отримують з 6 до 12 років [5].

З кінця 90-х років урядові ініціативи («Політика освітніх пріоритетів Брюсселю» — *Voorrangsbeleid Brussel, VBB*), «Про якість освіти» — Міністерство освіти и професійної підготовки Фламандської спільноти Бельгії (2009 р.), «Фландрія в дії»

(‘Vlaanderen in Actie’, VIA) [11], підтримка й участь у міжнародних програмах (Навчання впродовж життя — «Lifelong Learning Programme» (LLP) Ради Європи, «Міжнародне дослідження комп’ютерної і інформаційної грамотності» ICILS 2013 (International Computer and Information Literacy study) та ін. сприяли розвитку освітньої політики щодо впровадження ІКТ у освітню галузь. Напрями освітньої політики у галузі ІКТ 2009–2014 років визначилися у певних завданнях, серед яких: забезпечення всіх освітніх ланок вільним програмним забезпеченням, вільним доступом до швидкісного Інтернету, проведенням моніторингу впровадження ІКТ у галузь освіти [2]. Міжпредметна інтеграція ІКТ у зміст початкової освіти реалізується через інваріантну складову. Упроваджуючи міжпредметний підхід, зміст предметної галузі «Інформаційні і комунікаційні технології (ІКТ)» інтегрується у зміст обов’язкових предметів таких освітніх галузей: «Математика», «Голландська мова», «Французька мова», «Навколишній світ», «Фізичне виховання» та «Мистецтва» [4].

Відділ освіти і професійної підготовки (Departement Onderwijs en Vorming, DOV) Міністерства освіти і професійної підготовки Фламандської спільноти Бельгії, визначивши рамкові характеристики ІК-компетентності учнів початкової школи (6–12 років), окреслив знання, уміння, навички і особистісні ставлення учнів, які мають бути досягнуті й оцінені в процесі навчання і після закінчення початкової школи. Модель структури ІК-компетентності учня початкових класів має трикомпонентну будову, де визначені дев’ять складників ІК-компетентності, що об’єднані у три категорії: навчально-процесуальну, операційну, соціально-етичну [7]. Розглянемо їх детальніше.

I. ІК-компетентність, сфокусована на процесі навчання передбачає:

- здатність учнів до співпраці;
- здатність представити відомості у мультимедійному форматі;
- здатність навчатися самостійно, у власному темпі і відповідно власного рівня у навчальному середовищі, що підтримується ІКТ;
- здатність знаходити, обирати, обробляти і зберігати дані за допомогою ІКТ;
- здатність відправляти й отримувати повідомлення за допомогою електронних комунікаційних сервісів;
- здатність навчатися (практикуватися, виконувати тренувальні завдання) за підтримки ІКТ;
- здатність самостійно виконувати завдання за допомогою ІКТ.

II. До операційних навичок відносяться:

- знання і необхідні операційні навички для використання ІКТ у відповідних контекстах.

III. Соціальні й етичні компетенції:

- здатність використовувати ІКТ адекватно і відповідально.

У свою чергу, основні дев’ять складників ІК-компетентності учня мають від трьох до п’яти змістовно наповнених груп компонентів, а саме: планування, реалізація, моніторинг й оцінка, особистісне ставлення і спеціальні операційні навички. Наведемо їх перелік і окреслимо змістову частину.

Складник 1. Готовність учнів до співпраці.

Планування.

1.1 Готовність учня працювати в групі, спільно приймати рішення щодо вибору ІКТ як інструмента для виконання відповідного завдання або його частин.

1.2 Обговорення розподілу завдання у групі і шляхів використання ІКТ.

Реалізація.

1.3 Здатність збирати і порівнювати відомості, ідеї та думки відповідно до поставленої мети, обробляти ці дані, враховуючи отримані групою результати.

Моніторинг та оцінка.

1.4 Здатність робити умовну оцінку прогресу, успішності, розвитку, просування групи, обмінюючись думками і використовуючи конструктивний зворотній зв'язок

1.5 Здатність оцінити певну конкретну користь застосування ІКТ для співпраці.

Особистісне ставлення.

1.6 Поважливе ставлення щодо внеску кожного учня у спільну справу, до думок і суджень інших.

1.7 Відповідальне ставлення до зобов'язань, прийнятих спільним рішенням щодо виконання завдань, дотримання визначених термінів їх виконання.

1.8 Готовність допомагати один одному, толерантне ставлення до різниці у рівні володіння ІКТ.

Складникові ІК-компетентності «Співпраця» розробники відводять особливу центральну роль. Працюючи в групі, діти краще пізнають один одного й навчаються один у одного. Цей складник тісно пов'язаний і інтегрується з іншими складниками. Учні можуть разом обговорювати шляхи пошуку відомостей чи їх джерела, визначати ті дані, які можна використати у роботі, співпрацювати з іншими групами в класі, іншими класами, школами-партнерами та ін.; працювати в малих групах над проектами, брати участь в освітніх програмах і т. і. Ще одним чинником приділення складовій «Співпраця» особливої уваги є той фактор, що рівень ІК-компетентності учнів початкових класів, як показали дослідження і спостереження, різний. Багато дітей досить успішно володіють навичками роботи на комп'ютері, працюють із сервісами і ресурсами мережі Інтернет. І в цьому аспекті розвиток складника «Співпраця» надає ще одну перевагу, а саме дозволяє покращити знання, уміння і навички з ІКТ, навчаючи один одного.

Складник 2. Представлення відомостей.

Планування.

2.1 Здатність визначати послідовність представлення повідомлення і його форму.

2.2 Здатність обирати необхідне для виконання завдання програмне забезпечення (програмні засоби, додатки).

Реалізація.

2.3 Здатність представляти відомості (текст, зображення і звук) відповідно цільової аудиторії за допомогою ІКТ.

Моніторинг та оцінка.

2.4 Здатність розмірковувати над ходом роботи і робити висновки.

2.5 Здатність складати власні судження і здійснювати зворотний зв'язок щодо якості власної роботи і робіт інших учнів.

Особистісне ставлення.

2.6 Розуміння особливостей цільової аудиторії і врахування цих особливостей під час вибору підходів до представлення результатів роботи.

Складник 3. Навчання самостійно у навчальному середовищі, що підтримується ІКТ.

Реалізація.

3.1 Здатність самостійно планувати навчання, виконуючи покрокові дії.

3.2 Здатність вчитися самостійно, використовуючи вже знайомі навчальні програми.

3.3 Здатність працювати із симуляторами, моделюючими програмами навчального призначення і робити висновки щодо результатів своєї діяльності відповідно до навчальної дисципліни.

Моніторинг та оцінка.

3.4 Здатність розмірковувати і висловлювати свою думку щодо ходу і методів роботи з ІКТ і робити висновки щодо результатів навчання.

Здійснюючи пошуку в Інтернеті в межах сайтів, запропонованих учителем, учні використовують контрольний перелік питань або завдань, на які має бути знайдено відповідь, щоб визначитися, чи достатньо відомостей вони мають, перш ніж перейти на наступний сайт для виконання наступної частини. Це також може бути гра навчального призначення, у якій, наприклад, дійова особа — малюк, якого треба годувати, обираючи продукти харчування. Коли годувати занадто багато або шкідливими продуктами, малюк починає хворіти. Після гри, учні роблять висновки про важливість правильного, збалансованого харчування. Учитель може запропонувати учням зробити малюнок за цією темою. Після закінчення роботи над завданнями учні мають перевірити, чи виявилася їхня робота успішною і проаналізувати, як виконання покрокової інструкції вплинуло на результат роботи.

Складник 4. Оперування даними за допомогою ІКТ.

Планування.

4.1 Здатність обирати необхідні джерела.

4.2 Здатність обирати необхідний формат (електронний чи паперовий) збереження даних.

4.3 Здатність формулювати і реалізувати завдання пошуку.

4.4 Здатність складати власні судження щодо того, які відомості є актуальними і цікавими відповідно до мети завдання. Ця робота має виконуватися під керівництвом учителя.

4.5 Здатність під керівництвом вчителя організувати і зберігати корисні для подальшої роботи дані.

Моніторинг та оцінка.

4.6 Здатність адаптувати (приспосовувати, переробляти) формулювання пошуку.

4.7 Здатність визначити причини успішного або невдалого результату виконання завдання.

Особистісне ставлення.

4.8 Здатність займати критичну позицію щодо отриманих відомостей.

4.9 Прагнення дотримуватися точності і системного підходу під час звернення і використання даних, визначення способу їх організації і збереження.

4.10 Здатність знати і назвати напам'ять і без підготовки (спонтанно) декілька джерел, що використовувалися.

4.11 Здатність демонструвати зацікавленість і наполегливість у процесі пошуку відомостей.

Спеціальні операційні навички.

4.12 Здатність здійснювати пошук за допомогою простих процедур: введення адреси веб-сайту, використання пошукової системи, навігації, через серію гіперпосилань, застосовуючи відповідні пункти меню.

Учні самі мають визначати, що значення слова краще шукати у словнику, карти — на компакт-диску, ілюстрації можна знайти в Інтернеті. Учні тримають друковані матеріали в картонних папках, на яких міститься назва проекту або завдання, такі самі назви мають електронні папки, у яких вони можуть знайти відповідні файли.

Складник 5. Комунікативні навички.

Планування.

5.1 Здатність користуватися різними засобами зв'язку, враховуючи їх можливості й обмеження.

5.2 Здатність маркувати необхідні повідомлення.

Реалізація.

5.3 Здатність ефективно спілкуватися в рамках виконання завдання за допомогою сучасних засобів комунікації.

Моніторинг та оцінка.

5.4 Здатність оцінити ефективність комунікацій.

Особистісне ставлення.

5.5 Здатність оцінити собівартість електронних комунікацій.

5.6 Здатність поважати загальний код поведінки спілкування за допомогою електронних засобів, дотримуватися так званого "мережного етикету" («netiquette»).

5.7 Здатність реагувати на попередження системи поштового електронного сервісу про небезпеку, розпізнавати «незвичайні» повідомлення, що можуть становлять загрозу програмному забезпеченню і роботі комп'ютера.

5.8 Розуміти значення конфіденційності інформації і не поширювати її за допомогою електронних засобів.

Спеціальні операційні навички.

5.9 Здатність використовувати сучасні засоби передавання даних.

Учні обирають електронну пошту як засіб спілкування, аргументуючи свій вибір тим, що їх повідомлення є не терміновим, може бути прочитане адресатом у зручний для нього час і не потурбує його. Як було вирішено в класі, учні не відкривають самі невідомі вкладення або листи від незнайомих їм відправників.

Складник 6. Самостійна робота за підтримки ІКТ.*Реалізація.*

6.1 Здатність самостійно працювати з програмою, з якою вони працювали на уроці під керівництвом учителя.

Моніторинг та оцінка.

6.2 Здатність оцінити, наскільки успішно виконане завдання.

Особистісне ставлення.

6.3 Здатність користуватися допоміжними засобами ІКТ і розробками навчального призначення.

Учні можуть навчатися самостійно, практикуватися, виконувати тренувальні завдання за підтримки ІКТ. Після опанування навчального матеріалу для кращого його засвоєння учневі важливо мати достатньо практики для закріплення набутих знань, умінь та навичок. У комп'ютерному або своєму класі діти самостійно виконують вправи на множення. Навчальна програма-тренажер адаптує рівень складності завдань до успішності учня і пропонує допомогу, коли учень дає неправильну відповідь. Використання ІКТ розширює можливості подання навчального матеріалу змістовно, забезпечує варіативність форм і методів, реалізує диференційований підхід, забезпечує можливість зворотного зв'язку, економить час учителя під час оцінювання.

Складник 7. Творча робота за підтримки ІКТ.*Планування.*

7.1 Здатність критично оцінювати, які інструменти ІКТ можуть бути використані для реалізації творчого підходу у процесі виконання завдання.

Реалізація.

7.2 Здатність використовувати ІКТ для реалізації творчого потенціалу.

Моніторинг та оцінка.

7.3 Здатність оцінити, наскільки успішним виявився результат роботи і проаналізувати свою діяльність.

7.4 Здатність коментувати роботи своїх однокласників з подальшими пропозиціями щодо власного бачення можливих шляхів і способів розв'язання завдання.

Діти працюють в малих групах, щоб створити запрошення на шкільне свято. У роботі їм допомагають координатор з ІКТ і класний керівник. Більшість дітей, як свідчить практика, уже мають навички володіння ІКТ. Попри це, вони мають

можливість до реалізації творчих ідей, чому також опосередковано можуть сприяти ІКТ. Учні роблять шкільну газету, плакат, ілюструють тексти, використовуючи шрифти різних стилів і розмірів; можуть використовувати безліч графічних, текстових, креслярських програм, відповідно до вікових особливостей, щоб створювати, комбінувати тексти і зображення. Обговорюючи результати творчих завдань, учні коментують результати своєї роботи, виокремлюючи те, що вони вважають успішно зробленим і пояснюють, чому, роблять пропозиції щодо шляхів покращення.

Складник 8. Операційні знання і навички.

8.1 Знання функцій програмних засобів і пристроїв та зміст базової термінології. Наприклад, учень розуміє значення команди «зберегти на жорсткому диску».

8.2 Здатність використовувати елементарні функції комп'ютера і периферійного обладнання. Наприклад, учні знають, як перейти до прописної літери.

8.3 Здатність зберігати дані в цифровому вигляді і структурувати їх.

8.4 Здатність застосувати основні процедури знайомої операційної системи.

8.5 Здатність застосувати основні процедури роботи на комп'ютері і в Інтернеті, як-то введення тексту, малювання, презентація, пошук відомостей та електронне спілкування.

8.6 Здатність виконувати елементарні експлуатаційні дії у процесі роботи на комп'ютері, виконуючи правила безпеки. Наприклад, відкрити або закрити програму, з якою працюють.

Як тільки діти знаходять цікаве зображення, у них виникає бажання роздрукувати його або вставити в інший документ. В одних це викликає труднощі, інші можуть зробити це за допомогою функцій копіювання і вставки й навчити товаришів. Для того щоб максимально використовувати можливості ІКТ, суттєвим є володіння операційними вміннями і навичками, зокрема, роботи на комп'ютері. Ці навички є корисними для навчання у класі, позакласному навчанні (наприклад, у контексті хобі, галузі інтересів, захоплень, організації дозвілля), вони сприяють розвитку соціальної самостійності, учень, наприклад, може знайти книгу в електронній бібліотеці і т. і. Незважаючи на важливість володіння знаннями, вміннями і навичками у галузі ІКТ, як наголошується у рекомендаціях, розвиток цієї складової ІК-компетентності є значущим, і не основним завданням розвитку навчального змісту. Використовуючи принцип, який активно залучається у міжнародних практиках — «рівній-рівному», педагогів Фламандської спільноти Бельгії закликають використовувати можливість набуття знань учнями, які вони, можливо, отримали поза межами навчального плану, навчаючи один одного.

Складник 9. Соціальні й етичні навички.

9.1 Ставлення до ІКТ як соціального явища з позиції виваженості.

9.2 Розуміння уважності й ретельності у роботі, знання і розуміння наслідків помилок. Наприклад, учні розуміють, що набір з клавіатури електронної поштової адреси або адреси інтернет-сторінки вимагає пильності, тому за можливості завжди краще застосовувати функцію «копіювати» і «вставити».

9.3 Знання і навички користування обладнанням і програмним забезпеченням, знання і виконання правил безпеки під час роботи.

9.4 Розуміння важливості повідомляти дорослих про шкідливий або дискримінаційний зміст даних.

9.5 Здатність працювати з комп'ютером, враховуючи ергономічні умови.

9.6 Здатність оцінити обсяг роботи, яку необхідно виконати і раціонально розподілити час на її виконання.

9.7 Надавати допомогу або звертатися за допомогою у разі виникнення проблем з комп'ютером.

9.8 Розуміння важливості і необхідності поважати інтелектуальну власність інших у роботі з використанням відомостей і програмного забезпечення.

9.9 Розуміння ролі фінансового та екологічного аспектів використання засобів ІКТ. Наприклад, учні розуміють важливість збереження природних ресурсів і довкілля, й обмежуються роздруковувати електронні файли без потреби.

9.10 Обізнаність щодо існування комп'ютерних вірусів, спаму, спливаючих вікон і т. і. та розуміння необхідності повідомляти дорослих про проблеми, що виникають.

Інтеграція ІКТ у зміст початкової освіти містить соціальну й етичну складові. Соціальні навички, упевненість у своїх здібностях, самоуправління навчанням тісно пов'язані з навичками співробітництва, спілкування, вміння навчатися самостійно та ін. Так званий мережевий етикет, якого необхідно дотримуватися, умови і правила використання ІКТ передбачають формування соціально-етичної складової ІК-компетентності учнів. Учні знають і розуміють можливості ІКТ, враховують переваги і ризики, пов'язані з використанням ІКТ, а також усвідомлюють, що ІКТ не завжди найкращий засіб для досягнення мети. Разом із загально визнаними правилами, школа може запропонувати власні. Наприклад, виробити вимоги щодо обсягів завантаження, друку і копіювання.

Аналіз досвіду формування і розвитку ІК-компетентності учнів початкової ланки загальної середньої освіти Бельгії (Фламандська спільнота), підходів і практик оцінювання дозволяє зробити висновок про слідування бельгійської освіти світовим тенденціям. Ключові компетентності, що були визначені міжнародними експертами в рамках програми "Визначення та відбір компетентностей: концептуальні засади" (Definition and Selection of Competencies: Theoretical and Conceptual Foundations (DeSeCo), а саме: автономна діяльність, інтерактивне використання засобів, вміння функціонувати в соціально гетерогенних групах, стали підґрунтям для формування змісту і підходів до оцінювання ІК-компетентності учнів Бельгії, зокрема, початкової школи. Дослідження досягнення рівня освітніх цілей і оволодіння освітніми стандартами, що відбувається в рамках програми «Міжнародне дослідження комп'ютерної і інформаційної грамотності» ICILS 2013 (International Computer and Information Literacy Study) Міжнародної асоціації оцінювання навчальних досягнень (IEA — The International Association for the Evaluation of Educational Achievement), розвиває підходи до оцінювання ІК-компетентності учнів Бельгії. Упровадження концептуальних підходів до розвитку змісту й оцінювання ІК-компетентності учнів таких організацій, як ЮНЕСКО, Організація економічного співробітництва та розвитку — ОЕСР (Organization for Economic Cooperation and Development — OECD), Міжнародного департаменту стандартів для навчання, досягнень та освіти (International Board of Standards for Training, Performance and Instruction (IBSTPI) та ін. дозволяє забезпечити якість освіти, інтегруючись у європейське і світове співтовариство.

Оцінювання навчальних досягнень учнів відіграє, як зазначається у документах, що визначають освітню політику Бельгії, звітах і рекомендаціях освітніх програм і досліджень міжнародних організацій, що впливають на політику в галузі освіти, ключову роль як показник якості освіти і впливовий інструмент її контролю і розвитку. Формування політики оцінювання навчальних досягнень учнів системи загальної середньої освіти Бельгії, моніторинг, що є дієвим інструментом для її реалізації, є площиною відповідальності трьох структур Фламандської спільноти Бельгії і має умовну назву «трикутник якості» [10]. Це Інспекція Міністерства освіти і професійної підготовки Фламандської спільноти Бельгії (*Inspectorate*, <http://www.onderwijsinspectie.be>), Агенція забезпечення якості освіти і професійної підготовки (*Agentschap voor Kwaliteitszorg in Onderwijs en Vorming*, АКОВ, www.ond.vlaanderen.be/wegwijs/AKOV/) і Консультаційні педагогічні служби

(*Pedagogische begeleidingsdienst*, PBDKO, www.pbdko.be). Вони розробляють інструменти, здійснюють організацію і пропонують участь у дослідженнях у галузі освіти й можуть здійснювати підтримку оцінювання як всієї системи освіти загалом, так і її складників. Школи, наприклад, можуть звертатися до Консультаційних педагогічних служб, за потреби провести так зване паралельне оцінювання, тобто оцінювання на рівні школи для вирішення власних потреб [9].

Постановою Міністерства освіти і професійної підготовки Фламандської спільноти Бельгії «Про якість освіти» 2009 р. («Decreet betreffende de kwaliteit van onderwijs») [11], школа визначена одним з основних учасників процесу забезпечення якості освітніх послуг. Політика децентралізації шкільної освіти передбачає визнання школи основною відповідальною особою, яка має забезпечити якість освіти. Автономія, з одного боку, і державні вимоги, з іншого, накладають на школу зобов'язання, виконати які допомагає самооцінювання. Завдяки інструментам, що розроблені академічними інституціями та установами, школи можуть здійснювати зовнішній самоконтроль за якістю освіти. Політика внутрішнього оцінювання — прерогатива школи. У початковій шкільній освіті Фламандської спільноти Бельгії існують певні особливості, однією з яких є впровадження «культури вільного оцінювання». Сутність цього підходу полягає в тому, що оцінювання зосереджується на формуючому етапі, а не на підсумковому; використовуються альтернативні методи оцінювання, оцінюються не просто знання чи навички, а компетентності, учні можуть брати участь у процесі оцінювання, у початковій школі не поширена, але використовується тестова форма оцінювання (порівняно із середньою школою).

Міністерство освіти і професійної підготовки Фламандської спільноти Бельгії проводить широкомасштабне дослідження навчальних досягнень учнів, що має назву «Національна програма оцінювання» («Peilingen») з метою отримати більш загальну, актуальну і достовірну інформацію щодо результатів досягнень навчальних цілей. Програма є інструментом для розвитку освітньої політики Бельгії, розвитку змісту і покращення якості освіти. Використання результатів випускних іспитів, що складають учні, закінчуючи початкову школу, на думку бельгійських експертів у галузі освіти, не є достатнім матеріалом для здійснення критичного аналізу проблеми оцінювання, як інструмента, що впливає на якість освіти. З іншого боку, Національна програма оцінювання не відіграє роль центральної експертної інституції, що впливає на сертифікацію учня. У 2012 році вперше в рамках Національної програми оцінювання, що впроваджується урядом Фландрії з 2002 року, було проведено оцінювання (моніторинг) ІК-компетентності учнів початкової школи «Отримання і обробка інформації та ІКТ» («Informatieverwerving-en verwerking met praktische proef ICT, IVV») [8]. Дослідження мало на меті визначити знання, уміння, навички та особистісні ставлення учнів, що закінчили навчання у початковій школі, які необхідні для навчання, й уміння самостійно працювати в умовах інформаційного суспільства, що розвивається. Оцінювання зосереджувалося на висвітленні певних проблем, серед яких: чи можуть учні початкових класів оперувати даними і відомостями засобами ІКТ; який рівень навчальних досягнень у галузі ІКТ в учнів початкових класів; які фактори впливають на рівень навчальних досягнень учнів та ін. Опитування мало курс-навчальну спрямованість і міждисциплінарний характер, що узгоджується з міжпредметним підходом до формування і розвитку ІК-компетентності учнів у процесі навчання. Завдання були представлені у тестовій формі, розробка яких базувалася на практико-орієнтованому, діяльнісному підході. Крім знань, умінь та навичок працювати з даними і відомостями (пошук, обробка, збереження, користування та ін.), використовуючи засоби ІКТ, учні мали продемонструвати спроможність безпечним, відповідальним і ефективним шляхом здійснювати комунікативну діяльність. Тест, що

мав дворівневу структуру, підґрунтям для якого був стандарт початкової загальної середньої освіти, містив дві групи завдань двох рівнів. Перший рівень — це мінімальний, базовий рівень навчальних досягнень учнів, після виконання завдань якого можна було працювати із завданнями, що вимагають вищого рівня ІК-компетентності. Характерним для оцінювання є його добровільність й анонімність, тобто школа сама приймає рішення брати участь в оцінюванні. Результати тестування не впливають на оцінювання результатів навчання учнів у школі. Основною метою оцінювання «Отримання і обробка інформації та ІКТ» є використання його результатів науково-дослідницькими освітніми інституціями для подальших розробок освітньої політики, змісту, форм і методів у галузі ІКТ, зокрема, розвитку ІК-компетентності учнів і її оцінювання у початковій школі Бельгії. Результати, що оприлюднені у 2013 році, будуть використані для того, щоб оцінити сучасний стан проблеми, визначити успіхи і слабкі місця впровадження ІКТ у початковій освіті, окреслити перспективи розвитку початкової школи Бельгії.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Формування і розвиток ІК-компетентності учнів загальної середньої освіти Фламандської спільноти Бельгії починається у початковій школі і реалізується засобами міжпредметного підходу. Підходи до формування ІК-компетентності учнів відповідають міжнародним стратегіям й узгоджуються з ними. Ґрунтуючись на ключових компетентностях, визначених світовою педагогічною спільнотою: автономна діяльність, інтерактивне використання засобів, уміння функціонувати в соціально гетерогенних групах (DeSeCo), модель структури ІК-компетентності учня початкових класів Фламандської спільноти Бельгії має трикомпонентну будову, де визначені дев'ять складників ІК-компетентності, що об'єднані у три категорії: навчально-процесуальну, операційну, соціально-етичну. Основні дев'ять складників ІК-компетентності учня мають від трьох до п'яти змістовно наповнених груп компонентів, а саме: планування, реалізація, моніторинг і оцінювання, особистісне ставлення та спеціальні операційні навички.

Оцінювання знань, умінь, навичок, ставлень учнів початкової школи Фламандської спільноти Бельгії у галузі ІКТ здійснюється на основі компетентного, практико-орієнтованого, діяльнісного підходу, відповідно, ті ж підходи використовуються у процесі формування і розвитку ІК-компетентності.

Оцінювання ІК-компетентності учнів початкових класів Фламандської спільноти Бельгії проводиться на шкільному, національному та міжнародному рівнях. Такий підхід дозволяє забезпечувати якість освіти на всіх її рівнях, відповідати викликам суспільства в умовах інтеграції і глобалізації. У межах країни моніторинг ІК-компетентності учнів початкової школи здійснюється у рамках Національної програми оцінювання, а також засобами незалежного (паралельного) оцінювання за вибором школи, що дозволяє бути конкурентоспроможною на ринку освітніх послуг, здійснювати самооцінювання навчального закладу з метою його саморозвитку.

Подальше дослідження досвіду оцінювання ІК-компетентності учнів всіх ланок загальної середньої освіти Королівства Бельгія, країни, яка за мовного, національного, культурного розмаїття зберегла свою єдність, інтегрувалась у європейське і світове співтовариство, може бути корисним для вітчизняних фахівців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти України : метод. рекомендації / [В. Ю. Биков, О. В. Білоус, Ю. М. Богачков та ін.]; за заг. Ред. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна, О. В. Овчарук. — К. : Атіка, 2010. — 88с.
2. Advies over ICT-integratie in het leerplichtonderwijs [Electronic resource]. — Mode of access : http://www.vlor.be/sites/www.vlor.be/files/ar-ar-adv-016_1.pdf.
3. Digital Agenda for Europe, Brussels, 19.5.2010 COM(2010)245 final [Electronic resource]. — Mode of access : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0245R%2801%29&from=EN>.
4. Education in Flanders. The Flemish educational landscape in a nutshell. 2008 [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.scholenbanden.be/files/onderwijsinvlaanderennotendopen.pdf>.
5. Educational structures and systems for vocational training and adult education in Europe Belgium – Flemish Community (2009/10). [Electronic resource]. — Mode of access: http://www.ond.vlaanderen.be/eurydice/downloads/Structures_BEnl_2009-2010_DEP.pdf
6. Framework for 21st Century Learning, 2010 [Electronic resource]. — Mode of access : http://www.p21.org/index.php?option=com_content&task=view&id=254&Itemid=119.
7. ICT competencies in primary education. Community of Flanders – Education Department. [Electronic resource]. — Mode of access : http://www.ond.vlaanderen.be/ict/english/archives/ICT_competencies_primary.pdf.
8. Peeling Informatieve rwerving en – verwerking met praktische proef ICT [Electronic resource]. — Mode of access: <http://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/peiling-informatieverwerving-en-verwerking-in-het-basisonderwijs-1>.
9. School Evaluation in the Flemish Community of Belgium. 2011, OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education, OECD Publishing. [Electronic resource]. — Mode of access : <http://dx.doi.org/10.1787/9789264116726-en>.
10. Structures of Education and Training Systems in Europe. Belgium – Flemish community. 2009/10 [Electronic resource]. — Mode of access : http://www.ond.vlaanderen.be/eurydice/downloads/Structures_BEnl_2009-2010_DEP.pdf.
11. Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009). Decreet betreffende de Onderwijskwaliteit [Decree on quality of education]. Decree adopted at May 8, 2009 [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=14129>.

Матеріал надійшов до редакції 01.12.2014 р.

ИНФОРМАЦИОННО-КОМУНИКАЦИОННАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ УЧЕНИКОВ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ БЕЛЬГИИ (ФЛАМАНДСКОЕ СООБЩЕСТВО): ОБЩИЕ ПОДХОДЫ К СОДЕРЖАНИЮ И ОЦЕНИВАНИЮ

Гриценчук Елена Александровна

научный сотрудник Информационно-аналитического отдела педагогических инноваций
Институт информационных технологий и средств обучения НАПН Украины, г. Киев, Украина.
gritsenchuk@iitta.gov.ua

Аннотация. В статье освещается проблема формирования и развития информационно-коммуникационной компетентности учащихся начальной школы (возраст 6–12 лет) Королевства Бельгия (Фламандское сообщество). Представлен анализ опыта таких национальных институций как Министерство образования и профессиональной подготовки Фландрии, Агентство обеспечения качества образования и профессиональной подготовки, Консультационные педагогические службы касательно общих подходов к развитию содержания и оценки информационно-коммуникационной компетентности учащихся начальных классов Бельгии на современном этапе. Определены особенности, общие тенденции и перспективные пути развития содержания ИК-компетентности учащихся и его оценки.

Ключевые слова: информационно-коммуникационная компетентность учеников начальной школы; Фламандское сообщество Бельгии; оценивания информационно-коммуникационной компетентности учащихся начальной школы; общее среднее образование.

INFORMATION AND COMMUNICATION SKILLS OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS IN BELGIUM (FLEMISH COMMUNITY): GENERAL APPROACH TO THE CONTENT AND ASSESSMENT

Olena O. Hrytsenchuk

researcher, Informational and analytical department of pedagogical innovations
Institute of Information Technologies and Learning Tools of NAPS of Ukraine, Kyiv, Ukraine
gritsenchuk@iitta.gov.ua

Abstract. The article deals with the problem of development of information and communication competence of primary education pupils in the Kingdom of Belgium (Flemish Community). There is presented an analysis of the experience of national institutions such as the Ministry of Education and Training of Flanders, the Agency for Quality Assurance in Education and Training, Pedagogical Advisory Services relating to the development of common approaches and assess the content of information and communication competence of elementary school students in Belgium. There are identified peculiarities, common trends and future development.

Keywords: information and communication competence of elementary school pupils; Flemish Community of Belgium; assessment of information and communication competence of elementary school pupils; general secondary education.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Fundamentals of standardization of information and communication competencies in the education system of Ukraine: recommendations / [V. U. Bykov, O. V. Bilous , Y. Bohachkov et al.] Chairman. red. V. Bykov, O.Spirin, O.Ovcharuk. — K. : Atika , 2010. — 88 p . (in Ukrainian).
2. Advies over ICT-integratie in het leerplichtonderwijs/ [online]. — Available from : http://www.vlor.be/sites/www.vlor.be/files/ar-ar-adv-016_1.pdf (in Dutch).
3. Digital Agenda for Europe, Brussels, 19.5.2010 COM(2010)245 final. [online]. — Available from : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0245R%2801%29&from=EN> (in English).
4. Education in Flanders. The Flemish educational landscape in a nutshell. 2008. [online]. — Available from : <http://www.scholenbanden.be/files/onderwijsinvlaanderennotendopen.pdf> (in English).
5. Educational structures and systems for vocational training and adult education in Europe Belgium — Flemish Community (2009/10) [online]. — Available from : http://www.ond.vlaanderen.be/eurydice/downloads/Structures_BEnl_2009-2010_DEP.pdf (in English).
6. Framework for 21st Century Learning, 2010 [online]. — Available from : http://www.p21.org/index.php?option=com_content&task=view&id=254&Itemid=119 (in English).
7. ICT competencies in primary education. Community of Flanders. — Education Department [online]. — Available from : http://www.ond.vlaanderen.be/ict/english/archives/ICT_competencies_primary.pdf (in English).
8. Peiling Informatie verwerving en –verwerking met praktische proef ICT [online]. — Available from: <http://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/peiling-informatieverwerving-en-verwerking-in-het-basisonderwijs-1> (in Dutch).
9. School Evaluation in the Flemish Community of Belgium. 2011, OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education, OECD Publishing [online]. — Available from : <http://dx.doi.org/10.1787/9789264116726-en> (in English).
10. Structures of Education and Training Systems in Europe. Belgium – Flemish community. 2009/10 [online]. — Available from : http://www.ond.vlaanderen.be/eurydice/downloads/Structures_BEnl_2009-2010_DEP.pdf (in English).
11. Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009). Decreet betreffende de Onderwijskwaliteit [Decree on quality of education]. Decree adopted at May 8, 2009. [online]. — Available from : <http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=14129> (in Dutch).